

СТОРІНКИ ПАМ'ЯТІ

4 листопада цього року перестало битися серце відомого вітчизняного юриста та вченого, судді Конституційного Суду України у відставці, заслуженого юриста України Павла Борисовича Євграфова.

Його життєвий шлях — взірць гідності, чесності та добропорядності.

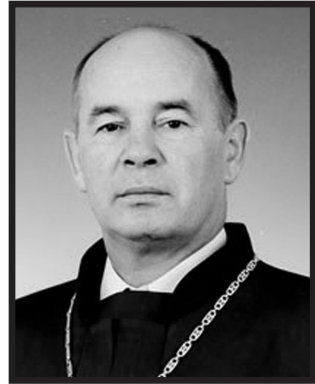
Народився Павло Євграфов 22 жовтня 1944 року в Москві, у сім'ї військового льотчика. Дитинство та юність пройшли на Полтавщині, в селі Бутенки Кобеляцького району, та припали на воєнне і повоєнне лихоліття, тому вже змалечку він знав ціну шматка хліба та засвоїв правило, що досягти задуманого можна лише завдяки наполегливості та щоденній невтомній праці.

У 1961 році Павло Євграфов з медаллю закінчив десятирічну школу і склав іспити до Харківського державного університету ім. О. Горького (нині — Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна) на відділення ядерної фізики фізичного факультету. Проте замість навчання змушений був розпочати свою трудову діяльність асфальтувальником будівельно-монтажного управління, а потім слюсарем-складальником на Харківському тракторному заводі ім. С. Орджонікідзе, одночасно навчався на вечірньому відділенні факультету автоматики і приладобудування Харківського політехнічного інституту.

З 1963 року по 1966 рік — військова служба в Радянській Армії у складі групи радянських військ у Німеччині. У цей період його життєві плани змінюються, і після демобілізації Павло Євграфов обрав професію юриста, ставши у 1967 році студентом Харківського юридичного інституту імені Ф. Е. Дзержинського (нині — Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого), який у 1971 році закінчив з «червоним» дипломом. Як кращому випускникові йому запропонували аспірантуру на кафедрі теорії держави і права, спочатку під науковим керівництвом професора П. Т. Полежаєва, потім — професора С. С. Алексєєва, одного з провідних учених-юристів того часу. Закінчивши аспірантуру, П. Б. Євграфов захистив кандидатську дисертацію на тему «Співвідношення структури радянського права і структури радянського законодавства», яка отримала високу оцінку в наукових колах, а її автор одразу заявив про себе у юридичній спільноті.

Так визначився його шлях від аспіранта до доцента кафедри теорії держави і права Харківського юридичного інституту. На той час молодого вченого приваблювали методологічні питання правової науки, проблеми структури права, юридичної техніки, реалізації досягнень науки на практиці.

Під час навчання у докторантурі, у червні 1991 році Павла Євграфова було запрошено на роботу в Секретаріат Верховної Ради Автономної Республіки Крим, де він працював до жовтня 1994 року завідувачем державно-правового відділу,

а з жовтня 1995 року по квітень 1997 року — керівником юридичної служби Представництва Президента України в Автономній Республіці Крим. За цей період Службою Представництва було підготовлено десятки подань щодо приведення у відповідність до Конституції і законів України нормативно-правових актів Верховної Ради АРК. У цей період П. Б. Євграфов часто виступає у кримських ЗМІ, відстоюючи принцип законності у діяльності органів влади і посадових осіб, дотримання прав громадян.

У червні 1997 року Верховна Рада України призначила Павла Борисовича Євграфова суддею Конституційного Суду України. Фактично діяльність на посаді судді стала для нього продовженням науково-дослідної роботи та дозволила застосувати свої глибокі знання фахівця найвищого гатунку на практиці державного будівництва, формування конституційної доктрини.

Людина виняткових душевних якостей та енциклопедичних знань, Павло Борисович швидко завоював авторитет колег, які 19 жовтня 1999 року обрали його заступником Голови Конституційного Суду України. На цій високій державній посаді він працював до 18 жовтня 2002 року. У цей період за його сприяння суттєво посилювалося наукове та інформаційне забезпечення діяльності Суду, поповнився фонд бібліотеки, адже Павло Борисович був великим бібліофілом. Жодних вихідних для нього не обходилося без поїздки на книжковий ринок, де він з величезним задоволенням вишукував наукові новинки, купував художні зібрання, поезію, філософську літературу. На його робочому столі, окрім суддівських справ та юридичних книжок, завжди лежала збірка віршів, які надихали його, додавали душевних сил — Й. Мандельштам, М. Волошин, М. Цветаєва, Б. Пастернак, С. Єсенін... Він часто перечитував їх, багато знав напам'ять. Його мова була рясно пересипана цитатами з художньої літератури, висловами відомих мислителів і дуже часто дотепними жартами. Він легко піднімав настрій усім оточуючим, очі випромінювали веселі іскорки. Варто додати, що домашня бібліотека Павла Борисовича Євграфова налічує понад п'ять тисяч книг, які він усі прочитав, деякі — по кілька разів. Найкращим подарунком для нього, звісно, була книга.

У цей період започатковується видання збірника рішень і висновків Конституційного Суду України. За редакцією Євграфова П. Б. вийшли друком шість книг цієї серії. Продовжується видання друкованого органу Конституційного Суду України «Вісник Конституційного Суду України», до опублікування у якому активно залучаються молоді вчені. Проведено декілька міжнародних науково-практичних конференцій і круглих столів, розвиваються міжнародні зв'язки з органами конституційної юрисдикції інших країн.

Колеги згадують Павла Борисовича Євграфова з великою теплотою, як людину надзвичайно толерантну, чесну, не байдужу до чужих проблем та багатогранну, цікаву особистість. Багато людей залишаться вдячними йому за допомогу й ту роль, яку він відіграв у їхніх долях. Своїм підлеглим він часто казав: «Ви ж мої діти...». І саме так Павло Борисович ставився до них — по-батьківському, з турботою, вболіваючи за них та радіючи їхнім успіхам. Працювати з ним було великим задоволенням. Як людина високоосвічена, інтелігентна, він з великою повагою ставився до співбесідника, незважаючи на його статус чи посаду. З радістю спілкувався з молоддю, заохочуючи до навчання, написання наукових робіт.

За час роботи у Конституційному Суді України за справами, у яких П. Б. Євграфов був суддею-доповідачем, прийнято три висновки з питань відповідності конституційним вимогам законопроектів про внесення змін до Основного Закону нашої держави; 12 рішень з питань конституційності законів та інших правових актів, а також надання офіційного тлумачення положень Конституції і законів України; майже 40 процесуальних ухвал Суду.

Завдяки великому практичному досвіду роботи в галузі права і глибоким теоретичним знанням П. Б. Євграфова часто залучали до участі у законо-проектній роботі. Він був членом Національної кодифікаційної комісії (1994), Робочої групи з підготовки проектів законів України «Про Верховну Раду Автономної Республіки Крим», «Про Раду міністрів Автономної Республіки Крим», «Про вибори Верховної Ради Автономної Республіки Крим» (1996).

Після закінчення строку повноважень у Конституційному Суді України в липні 2006 року Павло Євграфов продовжив наукову роботу в галузі державотворення, а також брав активну участь у законотворчій діяльності у складі Робочої групи з питань судової реформи (2010), Комісії з питань організації державної влади Конституційної Асамблеї (2012–2014).

Він є автором понад 100 наукових праць із питань теорії системи права, законотворчості, правової держави, у тому числі Коментаря змін до Конституції України (2004–2007). Кандидат юридичних наук, доцент, підготував 6 кандидатів юридичних наук з проблем правового регулювання економічних відносин, кодифікації законодавства, здійснення державної влади тощо.

За багатолітню сумлінну і чесну працю Павло Борисович Євграфов неодноразово був удостоєний державних нагород та відзнак. Його нагороджено орденами «За заслуги» III та II ступенів, Почесною грамотою Верховної Ради України, Почесною Грамотою Кабінету Міністрів України, відомчими відзнаками, присвоєно почесне звання «Заслужений юрист України».

Він — з тих небагатьох особистостей, хто, досягнувши іменитості й визнання, не почав розрізняти людей за посадою чи рангом — основним мірилом для нього були чесність і порядність. Загострене почуття справедливості й віра у щирість оточуючих робили його по-дитячому вразливим. Надто близько брав до серця найменші прояви людської непорядності. У Павла Борисовича було багато творчих задумів, які він мріяв втілити на благо своєї країни, аби Україна утвердилася як справді правова держава, в якій право людини — закон для влади.

Усі, хто знали Павла Борисовича Євграфова, глибоко сумують з приводу його смерті та висловлюють щирі співчуття його родині. Упевнені, що всі добрі справи, які він так рясно сіяв за своє життя, зійдуть щедрим урожаєм на ниві його нащадків. Світла пам'ять про нього залишиться у наших серцях.